

GUIA

per a presentació del fanzine:

“BENVINGUDES A L’ESCOLA... INTERCULTURAL?”

SUMARI

1. PRESENTACIÓ

2. OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

4. DINÀMIQUES PROPOSADES

I. TRENCAR EL GEL

i. Trobar allò en comú

ii. Noms perduts

iii. Què penses si et dic...?

II. TRIA LA RESPOSTA CORRECTA

III. VÍDEOS PER A DEBAT

i. Colonització

ii. Eurocentrisme i colonialitat del saber

iii. Poble gitano i racisme estructural

iv. Respostes a l'exercici 2

IV. INTERVÉ LA GUIA!

ANNEX

1. PRESENTACIÓ

La present guia té com a objectiu brindar algunes orientacions i propostes d'activitats per a presentar el fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?" als instituts de Barcelona. Així mateix, cerca introduir els principis que haurien de guiar l'escola intercultural, els quals són desenvolupats en el fanzine i en el decàleg per als professionals que l'acompanya.

A través de dinàmiques participatives es proposen una sèrie d'activitats i preguntes destinades a orientar els debats que poden sorgir a l'aula durant el desenvolupament de la sessió. També s'aporten referències, recursos i altres guies per a aprofundir sobre els diferents temes que es tracten.

Un aspecte important a tenir en compte durant la sessió és centrar la reflexió en el que succeeix en l'àmbit escolar. Les activitats que es proposen busquen generar un espai de reflexió conjunt, sobretot al voltant de la pregunta sobre si els continguts que s'aprenen a l'escola contribueixen a qüestionar el racisme estructural o, per contra, a reproduir-lo.

Es recomana encoratjar el debat i la participació de l'alumnat des d'una perspectiva crítica que els permeti dirigir l'atenció a la part estructural i que s'allunyi d'aproximacions moralitzadores o exotitzants de les diferències que existeixen a l'aula. Es tracta d'una oportunitat per a fomentar la participació activa del jovent en el qüestionament del racisme estructural i generar la inquietud per a pensar intervencions en l'àmbit escolar destinades a eradicar-lo.

2. OBJECTIUS DE LA SESSIÓ

La sessió té com a objectiu presentar a l'alumnat el fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?" i introduir alguns principis que haurien de guiar l'escola intercultural.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

1. Prevenir i intervenir en situacions d'assetjament escolar racista.
2. Reflexionar sobre les diferents formes de discriminació a determinades persones o grups racials, culturals o religions que es reproduïxen en l'àmbit escolar.
3. Reflexionar sobre el currículum educatiu i els biaixos que pot presentar.
4. Assenyalar que l'educació intercultural és un procés que busca posar fi a les discriminacions en l'àmbit escolar i no únicament la celebració de les diferències culturals existents.

4. DINÀMIQUES PROPOSADES

I. TRENCAR EL GEL (10 min.)

Triar alguna de les activitats proposades segons les característiques del grup i les possibilitats de l'espai.

L'objectiu de les dues primeres dinàmiques és posar en evidència les diferències que existeixen en el grup, com es produeixen i els efectes que tenen en la vida de les persones i comunitats. Amb aquesta activitat es treballarà el punt 1 i 3 del fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?".

- ✓ Es tracta d'una activitat introductòria destinada a trencar el gel, de manera que no ha d'estendre's més enllà dels 10 primers minuts de la sessió.

i. Trobar allò comú

Els i les alumnes es col·loquen en grups de tres persones i han de trobar tres coses que tinguin en comú. Les coincidències no poden respondre a qüestions humanes (menjar, dormir, etc.) ni tampoc a qüestions òbvies com anar al mateix institut, al mateix curs, etc.

Una vegada trobades les coincidències, cada grup s'ajunta amb un altre grup de tres persones i han de trobar tres coses en comú, preferiblement diferents a les anteriors.

Després, els grups de sis persones s'ajunten amb un altre grup de sis i han de trobar tres coses en comú. Quan tota la classe quedi dividida en dos grups, cada grup ha de trobar tres coincidències i compartir-les amb la resta de la classe.

L'objectiu de la dinàmica és reflexionar sobre com s'ha construït el consens sobre les coses que comparteix el grup. Cerca plantejar la pregunta de si a l'escola hi ha una tendència a homogeneïtzar i a invisibilitzar les diferències que existeixen.

Preguntes per a la reflexió:

Quines coses tenim en comú? Ha estat fàcil trobar-les? Algú ha intervingut per a decidir o proposar quines eren les coses en comú? A mesura que el grup anava creixent, era més fàcil o difícil trobar-les? Existia una certa tendència a homogeneïtzar-nos, a deixar de tenir en compte les diferències? Que es guanya amb això? Què perdem? Ha estat fàcil dir que no estàvem d'acord quan la majoria sí que ho estava?

A l'escola ocorre el mateix? Existeix la tendència a homogeneïtzar al grup, a no tenir en compte les diferències que existeixen? En quines situacions? A algú se li ocorre un exemple? Com són les avaluacions? Totes parlem la mateixa llengua materna? Això condiciona la manera en com aprenem?

ii. Noms perduts

Els i les alumnes caminen per l'espai, quan es troben amb una altra persona es presenten estrenyent les mans. Al moment d'estrenyer les mans es produeix l'intercanvi de noms. Cada persona es queda amb el nom de l'altra i el va passant a la resta. Quan les persones van recuperant el seu nom surten del grup. Quedaran dos grups, un que ha recuperat els seus noms i un altre que no.

L'objectiu de la dinàmica és reflexionar sobre les diferències que existeixen en el grup i posar en evidència com algunes queden invisibilitzades.

Preguntes per a la reflexió:

Ha estat fàcil trobar el nom propi? Com m'he sentit quan l'he trobat? Com m'he sentit al no trobar-lo? Per què alguns noms s'han perdut? De qui és la responsabilitat? Què tenen en comú el grup de persones sense nom? A l'escola passa el mateix? Hi ha noms que es perden? Per què creeu que succeeix?

- ✓ Per a realitzar aquestes dinàmiques es necessita disposar d'espai perquè els i les joves es puguin moure lliurement pel lloc.

iii. Què penses si et dic...?

Es reparteixen tres notes adhesives (pòstit) de diferents colors a cada persona. La persona que dinamitza ha de triar tres paraules i dir-les en veu alta de manera pausada perquè l'alumnat tingui temps d'escriure les idees que se'ls generen. S'indica als i les alumnes que han d'escriure les primeres paraules que els vinguin al cap de manera ràpida.

Després es recullen els pòstits, es llegeixen en veu alta i es van enganxant en la pissarra al costat de les paraules proposades. Es plantegen una sèrie de preguntes perquè reflexionin sobre les idees que sorgeixen.

- ✓ S'ha d'animar a què sigui un exercici ràpid i que escriguin el primer que els vingui al cap.

Paraules proposades:

Escola, immigrants, Àfrica, Amèrica, Europa, esclavitud, reggaeton, Colon. Les tres paraules que es triïn: marcaran els temes a treballar en l'activitat 3.

L'objectiu d'aquesta dinàmica és que l'alumnat reflexioni sobre les idees que se'ls ocorren quan es nomenen determinats conceptes, que pensin d'on venen i si l'educació que reben a l'escola influeix sobre aquest tema.

Preguntes per a la reflexió:

Hi ha paraules que els han cridat l'atenció? Quines? Per què? Són semblants les idees que ens venen al cap? Per què pensem que això succeeix? Què influeix perquè pensem d'aquesta forma? Creiem que l'educació que rebem a l'escola influeix? Per què? Hi ha paraules que poden generar discriminació?

Material necessari: Pòstits de diferents colors, pissarra i marcadors.

II. TRIA LA RESPOSTA CORRECTA (5 min.)

Es presenten les preguntes amb les **imatges de ppt 1**. L'alumnat ha d'anotar en un paper la resposta que pensa que és correcta per a cada pregunta. L'activitat ha de realitzar-se de manera individual i en silenci, més endavant es posaran en comú les respostes i els resultats (veure preguntes i resultats a l'Annex 1).

L'objectiu de l'activitat és realitzar un sondeig sobre els coneixements que té l'alumnat sobre determinades temàtiques, si es presenten biaixos i en quina mesura el currículum escolar influeix a reduir-los o a intensificar-los.

Amb aquesta activitat es treballarà el punt 2 i 5 del fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?".

- ✓ S'ha d'encoratjar que sigui un exercici ràpid i que triïn la resposta de manera intuïtiva.

Material necessari: presentació amb les preguntes i imatges, ordinador i projector.

III. VÍDEOS PER A DEBAT (15 min.)

Triar algun dels vídeos que es proposen segons la temàtica que es prefereixi treballar: colonització, eurocentrisme o racisme estructural cap al poble gitano.

Es presenten els vídeos i es promou, a través de preguntes, el debat entre l'alumnat sobre els diferents temes que sorgeixen. És important encoratjar la participació i l'expressió de les diferents veus que existeixen a l'aula. Si sorgeix una resposta que produeix discriminació o encoratja discursos d'odi, es recomana preguntar a la resta de la classe si estan d'acord amb tal afirmació i donar suport a les intervencions que qüestionen aquells discursos.

L'objectiu de l'activitat és posar en evidència els diferents mecanismes que permeten la (re)producció del racisme estructural. Cerca reflexionar sobre els continguts dels currículums escolars: si produeixen inferiorització i discriminació cap a part de la població o, si pel contrari, contribueixen a eradicar-les. Amb aquesta activitat es treballarà el punt 3 del fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?".

- ✓ És important tenir en compte que els vídeos són eines per a generar debats sobre allò que ocorre en l'àmbit escolar. Les preguntes recomanades poden ser útils en aquest sentit.

i. Colonització

El presidente de RTVE: "América no fue colonizadora, sino evangelizadora"

https://www.youtube.com/watch?v=aXhna3YF_us&t=1s

"Te colonizo" (només una part del vídeo)

<https://www.youtube.com/watch?v=mLRUK4HC0SU>

Preguntes per a la reflexió:

Són similars els vídeos? Quin punt tenen en comú? Quins de diferents? Què sabem de la colonització a Amèrica i a altres parts del món? Què aprenem a l'escola sobre això? Com la nomenen els textos escolars? Quines conseqüències va tenir la colonització per als pobles colonitzats? Hi ha colònies en l'actualitat? Existeixen conseqüències de la colonització en l'actualitat? Quines?

ii. Eurocentrisme i colonialitat del saber

"Hice un un reggeaton con les estaciones de Vivaldi" (fins al minut 2'40")

<https://www.youtube.com/watch?v=S3rPZDdCuLM>

Preguntes per a la reflexió:

Què opinen del vídeo? Estan d'acord amb el pianista? Els agrada el reggaeton? I la música clàssica? Un altre tipus de música? Quines músiques ens ensenyen a l'escola i quines no? Per què alguns tipus de música es valoren més que uns altres? Totes les expressions musicals i artístiques tenen el mateix reconeixement? Per què creuen que succeeix això?

iii. Poble gitano i racisme estructural

Trapacero

<https://www.youtube.com/watch?v=DqBvpWbmdkQ>

La pregunta de Samuel

<https://www.youtube.com/watch?v=woKPB7tXP5g>

Preguntes per a la reflexió:

Què és la RAE? Per què creuen que defineix així als i les gitans? És important la RAE? Creuen que té influència en com parlem? Qui defineix la manera de parlar correcta? Què sabem sobre el poble gitano? Què aprenem a l'escola sobre el poble gitano? Tenim professors gitans? Algun referent?

IV. RESPOSTES A L'EXERCICI 2 (20 min.)

Es posen en comú les respostes que han triat els i les alumnes i es donen a conèixer els resultats. La persona que dinamitza ha d'explicar cada resposta, posant l'accent en els continguts que es volen abordar en cada pregunta: desenvolupament/subdesenvolupament, Primer/Tercer món, eurocentrisme, colonialisme, etc. (Veure Annex).

L'objectiu de l'activitat és reflexionar sobre els coneixements de l'alumnat sobre determinades temàtiques i com influeix el currículum escolar sobre aquestes. Amb aquesta activitat es treballarà el punt 2 i 5 del fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?".

Pregunta per a la reflexió en general:

Per què creuen que ens ensenyen sobre determinats temes i no sobre uns altres? D'on venen les imatges que tenim al cap? Creuen que l'educació que rebem influeix en aquest sentit? Creuen que la forma en què ens ensenyen la història tracta de manera inferioritzant a determinades comunitats i pobles? L'escola ens ensenya la història del poble gitano, de l'esclavitud, del colonialisme, etc.? S'incorporen referents de diferents orígens a les assignatures? Coneixem, per exemple, altres filosofies a més de l'europea? Altres referents científics? Tenim professorat de diferents orígens, nacionalitats i religions? Per què pensen que ocorre això?

V. INTERVÉ LA GUIA! (10 min.)

Es presenta breument el fanzine i es convida l'alumnat a que utilitzi els globus per a intervenir les situacions que allà es descriuen o que escriguin unes de noves. Amb aquesta activitat es treballarà el punt 1 del fanzine "Benvingudes a l'escola intercultural?".

Finalment, s'esmenten els recursos dels quals es disposa per a continuar treballant aquestes temàtiques. És important posar l'accent en el fet que crear una escola intercultural és un procés obert en el qual sorgiran noves preguntes i que la intervenció de l'alumnat és important per a posar fi a les discriminacions que es produeixen a l'escola.

Plantilla de respostes correctes pels imatges del ppt 1

Cerca la resposta correcta:

1. On va ser presa aquesta foto?

- a. Bogotà, Colòmbia
- b. Sidney, Austràlia
- c. Nova York, els Estats Units

Tema a tractar:

Reflexionar sobre la noció de desenvolupament i subdesenvolupament, nord/sud, Primer món/Tercer món. Preguntar sobre els imaginaris que tenim sobre els diferents països i pensar d'on venen. Plantejar la reflexió sobre allò que aprenem sobre els països del sud global i si tenim referents de persones que vinguin d'altres contextos.

Material per a aprofundir:

Centre i perifèria:

<https://www.youtube.com/watch?v=RFWM02Vammc>

Enrique Dussel: "Europa, modernitat i eurocentrisme":

http://biblioteca.clacso.edu.ar/clacso/sur-sur/20100708040738/4_dussel.pdf

Enrique Dussel, la Modernitat:

<https://www.youtube.com/watch?v=ph7vUEp4McM>

Hauriem de deixar d'usar el terme 'Tercer món'?:

https://www.youtube.com/watch?v=Kw_d28nFF0c

2. A la frontera de quins països va ser presa aquesta foto?

- a. Mèxic - Estats Units
- b. el Marroc - Espanya**
- c. Palestina - Israel

Tema a tractar:

Reflexionar sobre les fronteres que existeixen al nostre territori, el lliure trànsit de determinades persones i d'altres no. Les concertines com a marca registrada espanyola. La violència estructural en la frontera sud i els discursos que responsabilitzen les persones migrants de la violència existent. Preguntar si a l'escola es tracten aquests temes i si creuen que és important fer-ho.

Material per a aprofundir:

Tanca de Melilla: la perillosa frontera que separa la UE d'Àfrica

<https://www.youtube.com/watch?v=ntcokCgII6A&t=5s>

Informe "Vulneracions de drets en la frontera sud: Gran Canària i Melilla", Iridia (2021)

<https://iridia.cat/wp-content/uploads/2021/01/INFORME-DDHH-FRONTERA-SUR-2021.pdf>

"Més de 4.400 migrants van morir en 2021 intentant arribar a Espanya, convertint-lo en l'any més letal":

<https://www.rtve.es/noticias/20220103/migrantes-murieron-intentando-llegar-espana-ano-mas-letal/2247337.shtml>

Així és la nova tanca de Melilla: 10 metres d'altura, barrots i un cilindre "antigrimpades"

https://www.eldiario.es/desalambre/foto-nueva-valla-melilla-10-metros-altura-barrotes-cilindro-antitrepado_1_6293160.html

3. Quin d'aquests països va ser l'últim a reconèixer el dret al vot a les dones?

- a. Suïssa (1971)
- b. Turquia (1930)
- c. Espanya (1933/76)

Tema a tractar:

Qüestionar la idea que alguns països són més "evolucionats" en el reconeixement dels drets de les dones. Preguntar si coneixen dones que han lluitat al llarg de la història pels drets de les dones, qui són i de quins països. Reflexionar sobre referents d'altres parts del món que siguin importants en les lluites feministes i pels drets de les dones.

Material per a aprofundir:

Feminisme mainstream, Soc càmera online, CCCB:

<https://www.ccb.org/es/multimedia/videos/feminismo-mainstream/229087>

Salma Amzian, "És mora, PERÒ és moderna"

<https://desde-elmargen.net/es-mora-pero-es-moderna/>

L'Espanya AFRO és invisible:

<https://www.youtube.com/watch?v=l0Uf5pk-MB4&t=18s>

"Més enllà del feminisme islàmic: cap a un pensament islàmic decolonial" per Sirin Aldbi Sibai:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZKekMe3URgQ>

4. Qui va ser Antonio López i López?

- a. Un empresari, esclavista i senador considerat una de les persones més riques de Catalunya.
- b. Un científic que va viure a Catalunya.
- c. Un professor de la universitat i defensor dels drets dels pobles colonitzats.

Tema a tractar:

Parlar sobre la relació de Catalunya amb el tràfic de persones i l'esclavitud. Reflexionar sobre com aprenem la història, què ens conten sobre l'esclavitud i la seva relació amb el present. Comentar la pressió dels moviments antiracistes perquè es retirés l'estàtua i les dificultats que van tenir per a fer-ho.

Material per a aprofundir:

Llegats de l'esclavatge i l'abolicionisme:

http://memoriabcn.cat/llegats_esclavatge/cat/#im7

L'empremta de l'esclavatge a Barcelona:

<https://www.youtube.com/watch?v=ouOiYjCnP2U&t=10s>

Els protagonistes del tràfic d'esclaus a la Barcelona del XIX més enllà dels grans :

https://www.eldiario.es/catalunya/capitanes-financiadores-esclavista-barcelona-xix_1_3283929.html

Després de les petjades de l'esclavitud:

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20160308/ruta-esclavismo-barcelona-4958444>

Els últims esclaus a la Catalunya del segle XIX:

https://conversacionsobrehistoria.info/2021/01/09/los-ultimos-esclavos-en-la-cataluna-del-siglo-xix/#_ftnref10

5. On va sorgir la primera llei contra les bruixes a Europa?

- a. Catalunya (1424)
- b. Escòcia
- c. Bruges (ciutat de Bèlgica)

Tema a tractar:

Posar en relleu que Catalunya va tenir un important rol en la persecució de les bruixes. Qüestionar els mites que existeixen sobre aquest tema i preguntar què coneixem sobre la caça de bruixes, què ens ensenyen a l'institut sobre aquest tema i les repercussions que això té en l'autopercepció com a societat catalana com a "avançada" respecte els drets de les dones.

Material per a aprofundir:

Bruixeria a Catalunya: la caça indiscriminada de bruixes que va durar 300 anys

<https://www.publico.es/sociedad/brujeria-catalunya-caza-indiscriminada-brujas-duro-300-anos.html>

Silvia Federici i la caça de bruixes:

<https://www.youtube.com/watch?v=coc7EYxCtdc>

El mapa de la cacera de bruixes: recuperen els casos de 700 dones processades a Catalunya:

https://www.eldiario.es/catalunya/mapa-caceria-brujas-recuperan-casos-700-mujeres-procesadas-catalunya_1_7301123.html

Pau Castell Granados, *La caça de bruixes a Catalunya: un estat de la qüestió*

<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/136295/1/690326.pdf>

6. Quantes religions es practiquen a Catalunya?

a. 14

b. 8

c. 4

Tema a tractar:

Posar en relleu la diversitat religiosa que existeix al territori català i preguntar si el calendari escolar prioritza algun tipus de religió. També reflexionar sobre quines religions coneixem i si el currículum escolar ens ensenya la seva història. Preguntar si creuen que l'escola hauria de tractar aquests temes.

Material per a aprofundir:

Mapa religió de Catalunya:

<http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/afers-religiosos/estudis/Mapa/>

Transmissions espirituals:

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/espai-avinyo/recursos/creacion-joven-vol-3-transmisiones-espirituales>

Espiritualitats afroatlàntiques. Santa Marta i les seves voltes:

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/espai-avinyo/recursos/espiritualitats-afroatlantiques-i-santa-marta-i-les-seves-voltes>

Hajar Menssouri: "L'escola perpetua i repeteix les mateixes desigualtats que hi ha en la societat":

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/espai-avinyo/recursos/hajar-menssouri-la-escuela-perpetua-y-repite-las-mismas-desigualdades-que-hay>

7. En quin d'aquests països es va despenalitzar l'homosexualitat per última vegada?

- a. El Perú (1924)
- b. Espanya (1978)**
- c. Ruanda (mai penalitzada)

Tema a tractar:

Preguntar respecte què coneixem sobre els moviments LGTBIQ*, qüestionar la idea d'Europa com a pionera en la defensa d'aquests drets i evidenciar el rol de la colonització en la imposició de l'heterosexualitat obligatòria. També preguntar perquè creuen que es va despenalitzar l'homosexualitat en 1978 i el rol que va tenir el franquisme.

Recursos per a aprofundir:

[Interculturalitat LGTBI. On estan les dissidències sexuals i de gènere gitanes?:](#)

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/espai-avinyo/recursos/interculturalidad-lgtbi-donde-estan-las-disidencias-sexuales-y-de-genero>

[Gènere i perspectiva LGTBI+ amb mirada interseccional. Heidi Ramírez entrevista a Iki Yos Piña](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=XQ75y364hOU&t=1s>

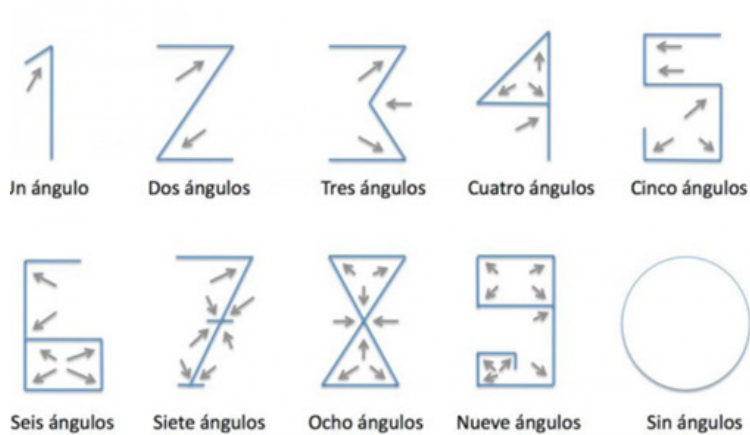
[Vuit persones negres referents del moviment LGTBIQ*:](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=Uu6hErKn0oo>

[Sèries a debat: Oh my goig!:](#)

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/espai-avinyo/recursos/series-debate-oh-my-goig>

8. Qui va formular els números tal com els usem avui dia?

- a. Newton
- b. Pitàgores
- c. Al-Jwrizmi

Tema a tractar:

L'objectiu és parlar sobre el desenvolupament de la ciència i la relació amb l'eurocentrisme. Reflexionar sobre els referents que existeixen en la ciència, d'on són i si podem anomenar alguns científics que no siguin blancs.

Material per a aprofundir:

[Entrevista a Rita Segato: La colonialitat del saber](#)

https://www.youtube.com/watch?v=R1WUT_eROG8

[IBolívar Echeverría: la imposició de la blanquitud](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=RdzC2RX094o>

[Entrevista a Zinthia Palomino: "Per a formar part d'una societat cal reconèixer-se en ella"](#)

https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/noticia/la-entrevista-zinthia-palomino-para-formar-parte-de-una-sociedad-hace-falta-reconexes-en-ella_1003282

["El cel no té límits", Dones afrodescendents i ciència en el marc de la Biennial de Pensament](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=VFp572in7ys&t=4s>

MÉS RECURSOS ONLINE

Fanzine: Benvingudes a l'escola... intercultural?:

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/espai-avinyo/recursos/benvingudes-lescola-intercultural>

Coneix les religions de Barcelona:

<https://ajuntament.barcelona.cat/coneixlesreligions/>

Oficina d'Afers Religiosos:

<https://ajuntament.barcelona.cat/oficina-afers-religiosos/es/blog-oar>

Espai Avinyó:

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/es/espai-avinyo/recursos>

Banc de Recursos Antirumors:

<https://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/ca/estrategia-bcn-antirumors/xarxabcnantirumors/banc-de-recursos-antirumors>

Revista Desde el Margen:

<https://desde-elmargen.net/>